

Ministarstvo ljudskih
i manjinskih prava

Opštine Rožaje

NEVLADINO UDRUŽENJE
IKRE ROŽAJE

Stručne smjernice za izradu LAPRR

Godina 2026.

STRUČNE SMJERNICE ZA IZRADU LOKALNOG AKCIONOG PLANA ZA RODNU RAVNOPRAVNOST OPŠTINE ROŽAJE

Stručni doprinos NVO IKRE Rožaje za izradu lokalnog akcionog plana

*Dokument je izrađen u okviru projekta „Stolica za nju“, koji realizuje NVO IKRE Rožaje, uz podršku
Ministarstva ljudskih i manjinskih prava Crne Gore.*

Rožaje, 2026. godina

Ministarstvo ljudskih
i manjinskih prava

Opštine Rožaje

NEVLADINO UDRUŽENJE
IKRE ROŽAJE

Stručne smjernice za izradu LAPRR

Godina 2026.

**„Ravnopravnost ne počinje velikim riječima,
već odlukama koje svakog dana čine život pravednijim za sve.“**

O dokumentu, projektu i načinu korišćenja

Smjernice su pripremljene kao stručni i praktični materijal za Radnu grupu i lokalne aktere koji učestvuju u izradi Lokalnog akcionog plana za rodnu ravnopravnost Opštine Rožaje. Dokument kombinuje normativni okvir, strateške obaveze, lokalnu analizu, operativne tabele, indikatore i obrasce za praćenje sprovođenja.

Element	Opis
Projekat	„Stolica za nju“
Realizator	NVO IKRE Rožaje
Podrška	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava Crne Gore
Svrha	Doprinos izradi kvalitetnog, mjerljivog i budžetski održivog LAPRR-a
<p>Kako koristiti smjernice</p> <p>Radna grupa može koristiti uvodna poglavlja za obrazloženje i pravni osnov LAPRR-a, operativne tabele za definisanje mjera, a anekse za konsultacije, monitoring, izvještavanje i završnu provjeru kvaliteta. Svaku predloženu mjeru treba prilagoditi lokalnim podacima, nadležnostima i budžetskim mogućnostima Opštine Rožaje.</p>	

Profesionalni standard dokumenta

Standard	Šta znači u praksi
Zasnovanost na dokazima	Mjere se ne formulišu na osnovu pretpostavki, već na osnovu podataka i konsultacija.
Jasna odgovornost	Svaka aktivnost ima jednog nosioca, partnere, rok i izvor provjere.
Rodno odgovorno budžetiranje	Mjere se povezuju sa budžetskim linijama, javnim pozivima ili drugim izvorima finansiranja.
Javno izvještavanje	Rezultati se predstavljaju građankama i građanima najmanje jednom godišnje.

Napomena: dokument je namijenjen kao radni i stručni okvir. Konačni LAPRR donosi Opština Rožaje u skladu sa zakonom propisanom procedurom, uz dopunu lokalnim podacima, budžetskim iznosima i rezultatima javnih konsultacija.

Impresum i svrha dokumenta

Osnovne informacije

Naziv dokumenta	Stručne smjernice za izradu Lokalnog akcionog plana za rodnu ravnopravnost Opštine Rožaje 2027-2028
Pripremio	NVO IKRE Rožaje, kao stručni doprinos radu lokalne samouprave i radne grupe za izradu LAPRR-a
Namjena	Dokument ne zamjenjuje lokalni akcioni plan koji donosi Opština, već daje stručnu osnovu za njegovu izradu: analizu, pravni i strateški okvir, preporuke, model mjera, indikatore, nosioce, monitoring i obrasce.
Ciljna grupa	Opštinska uprava, Skupština opštine, radna grupa, javne ustanove i preduzeća, Centar za socijalni rad, škole, Dom zdravlja, policija, Zavod za zapošljavanje, NVO i drugi lokalni akteri.
Metodološki pristup	Planiranje zasnovano na dokazima, rodna analiza, participativne konsultacije, intersekcionalnost, rodno odgovorno budžetiranje, mjerljivi indikatori i javno izvještavanje.

Stručna napomena

Smjernice su pisane tako da ih Radna grupa može direktno koristiti pri pripremi nacрта LAPRR-a: svaka oblast sadrži obrazloženje, preporučene mjere, indikatore, nosioce, partnere, rokove i izvore provjere. Preporučuje se da Opština Rožaje svaku mjeru dodatno prilagodi stvarnim budžetskim mogućnostima i podacima iz lokalnih službi.

Dokument polazi od toga da rodna ravnopravnost nije izdvojena tema, već standard dobrog lokalnog upravljanja. Rodno odgovorna lokalna samouprava ne reaguje samo kada se problem već pojavi, već unaprijed planira politike, budžete, usluge i odluke tako da jednako prepoznaju potrebe žena i muškaraca, djevojčica i dječaka, kao i potrebe osoba koje su izložene višestrukoj diskriminaciji.

Posebna pažnja usmjerena je na specifičnosti Rožaja i sjevernog regiona: nižu ekonomsku aktivnost žena, udaljenost ruralnih naselja od usluga, tradicionalne rodne uloge, ograničen pristup specijalizovanim servisima podrške, nedovoljnu vidljivost žena u odlučivanju i potrebu za kontinuiranom saradnjom lokalne samouprave sa civilnim društvom.

Sadržaj

Oznaka	Poglavlje	Str.
1.	Uvod: rodno odgovorna lokalna samouprava i svrha LAPRR-a	4
2.	Normativni i strateški okvir	5
2.1.	Nacionalna strategija rodne ravnopravnosti 2025-2029: značenje za lokalni nivo	6
2.2.	Međunarodni standardi i obaveze relevantne za opštinu	8
3.	Polazno stanje i lokalna rodna analiza u Rožajama	9

4.	Institucionalni model za sprovođenje LAPRR-a	11
5.	Operativni okvir: ciljevi, aktivnosti, indikatori i nosioci	13
5.1.	Tabela 1 - institucionalni i normativni okvir	13
5.2.	Tabela 2 - ekonomsko osnaživanje žena	14
5.3.	Tabela 3 - obrazovanje, mladi, STEM i digitalne vještine	15
5.4.	Tabela 4 - političko učešće i odlučivanje	16
5.5.	Tabela 5 - socijalna i zdravstvena zaštita	17
5.6.	Tabela 6 - prevencija rodno zasnovanog nasilja	18
5.7.	Tabela 7 - kultura, mediji, sport i javna svijest	19
5.8.	Tabela 8 - partnerstva, konsultacije i komunikacija sa građanima/kama	20
5.9.	Tabela 9 - podaci, monitoring i upravljanje znanjem	21
6.	Rodno odgovorno budžetiranje i finansijska održivost	22
7.	Monitoring, izvještavanje, rizici i kontrolna lista kvaliteta	23
8.	Aneksi za direktnu upotrebu u izradi LAPRR-a	22
9.	Zaključak i završne preporuke	23
10.	Izvori i preporučena literatura	24
11.	Dodatni radni alati za finalizaciju LAPRR-a i pripremu za usvajanje	25

Kako koristiti sadržaj

Sadržaj je pripremljen kao radna mapa. U fazi finalnog usvajanja LAPRR-a preporučuje se automatsko ažuriranje brojeva strana u Word-u, posebno ako Opština doda lokalne podatke, odluke ili dodatne anekse.

1. Uvod: rodno odgovorna lokalna samouprava i svrha LAPRR-a

Lokalna samouprava je nivo vlasti koji je najbliži svakodnevnom životu građana i građanki. Upravo zato ima ključnu ulogu u pretvaranju principa rodne ravnopravnosti iz opšteg pravnog načela u konkretne usluge, odluke, programe i budžete. Kada opština planira javni prevoz, javnu rasvjetu, socijalne usluge, lokalne puteve, podršku preduzetništvu, sport, kulturu ili javne rasprave, ona istovremeno odlučuje o tome koliko su te usluge dostupne ženama i muškarcima, mladima, starijima, osobama sa invaliditetom, ženama iz ruralnih područja i drugim grupama.

Lokalni akcioni plan za rodnu ravnopravnost (LAPRR) treba da bude operativni dokument: dovoljno strateški da usmjeri rad opštine u periodu 2027-2028, ali i dovoljno praktičan da svaka mjera ima nosioca, rok, indikator, izvor provjere i okvirnu budžetsku potrebu. Dokument koji sadrži samo opšte poruke, bez jasno definisanih obaveza, ne može proizvesti stvarnu promjenu.

Rodno odgovorna lokalna samouprava podrazumijeva da se potrebe žena i muškaraca analiziraju prije donošenja odluka, da se lokalni resursi raspodjeljuju pravedno, da se uklanjaju prepreke za učešće žena u odlučivanju i da se institucije obavezuju na redovno izvještavanje o rezultatima. To znači da rodna ravnopravnost nije dodatak na kraju dokumenta, već kriterijum kvaliteta svake lokalne politike.

Za Opštinu Rožaje, LAPRR treba da bude i instrument lokalnog razvoja. Veća zaposlenost žena, bolji pristup uslugama, snažnija zaštita od nasilja, vidljivije učešće žena u odlučivanju i bolje korišćenje lokalnih potencijala direktno doprinose smanjenju siromaštva, jačanju porodica, stabilnosti zajednice i većem povjerenju građana i građanki u lokalne institucije.

Definicija za primjenu u LAPRR-u

Rodno odgovorna lokalna samouprava je lokalna samouprava koja u svim fazama planiranja, odlučivanja, sprovođenja, budžetiranja i izvještavanja prepoznaje različite potrebe žena i muškaraca i aktivno uklanja institucionalne, ekonomske, kulturne i informacione prepreke za njihovo ravnopravno učešće i korist od lokalnog razvoja.

- Smjernice usmjeravaju Radnu grupu da LAPRR bude zasnovan na dokazima, a ne na pretpostavkama.
- Predloženi indikatori omogućavaju da se napredak prati godišnje i da javnost vidi konkretne rezultate.
- Tabele aktivnosti mogu se direktno prenijeti u nacrt LAPRR-a, uz dopunu lokalnim podacima i budžetskim iznosima.
- Sadržaj je prilagođen opštini Rožaje, ali ostaje usklađen sa nacionalnim i međunarodnim standardima.

2. Normativni i strateški okvir

Pravni osnov za lokalno djelovanje u oblasti rodne ravnopravnosti nalazi se u Ustavu Crne Gore, Zakonu o rodnoj ravnopravnosti, Zakonu o zabrani diskriminacije, Zakonu o lokalnoj samoupravi, propisima koji se odnose na socijalnu i dječju zaštitu, zaštitu od nasilja, rad i zapošljavanje, obrazovanje, zdravstvenu zaštitu, finansiranje lokalne samouprave i javno učešće. Za potrebe LAPRR-a, normativni okvir ne treba posmatrati kao formalni pregled zakona, već kao izvor konkretnih obaveza opštine.

Ključne obaveze koje treba ugraditi u LAPRR

Ustavni princip jednakih mogućnosti	Opština mora planirati mjere koje doprinose stvarnoj, a ne samo formalnoj ravnopravnosti žena i muškaraca.
Zakon o rodnoj ravnopravnosti	Organi lokalne samouprave dužni su da u planiranju, donošenju i sprovođenju odluka ocjenjuju njihov uticaj na položaj žena i muškaraca, preduzimaju mjere iz svoje nadležnosti i razvijaju lokalne mehanizme.
Zakon o zabrani diskriminacije	Lokalne službe, ustanove i javna preduzeća moraju obezbijediti jednak pristup pravima i uslugama, bez neposredne ili posredne diskriminacije.
Zakon o lokalnoj samoupravi	Lokalna samouprava ima odgovornost da obezbijedi ostvarivanje prava građana i građanki, učešće javnosti i transparentno upravljanje lokalnim poslovima.
Sektorski zakoni	Obrazovanje, socijalna zaštita, zdravstvo, zapošljavanje, kultura, sport i bezbjednost moraju se planirati tako da se uoče različite potrebe i prepreke žena i muškaraca.

LAPRR Opštine Rožaje treba da pokaže jasnu vezu između zakonskih obaveza i lokalnih aktivnosti. Na primjer, zakonska obaveza prikupljanja i korišćenja rodno razvrstanih podataka ne smije ostati na nivou opšte formulacije, već treba da se pretvori u mjeru: uspostaviti godišnju lokalnu bazu podataka po polu, starosti, naselju i statusu korisnika/ca usluga, gdje je to pravno i tehnički moguće.

Praktična preporuka za Radnu grupu

U svakoj mjeri LAPRR-a treba navesti pravni ili strateški osnov. To olakšava dobijanje saglasnosti nadležnih organa, povećava ozbiljnost dokumenta i pomaže opštinskim službama da mjere posmatraju kao dio redovnog rada, a ne kao dodatni projektni zadatak.

2.1. Nacionalna strategija rodne ravnopravnosti 2025-2029: značenje za lokalni nivo

Nacionalna strategija rodne ravnopravnosti 2025-2029 predstavlja krovni strateški okvir za javne politike rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori. Za lokalni nivo ona je posebno važna jer opštine nijesu samo korisnici nacionalnih politika, već partneri u njihovom sprovođenju. Opština Rožaje treba da lokalni akcioni plan oblikuje tako da doprinosi nacionalnim ciljevima, ali da istovremeno odgovori na konkretne lokalne potrebe.

Strategija polazi od činjenice da rodna neravnopravnost ima sistemске i strukturne uzroke: slabe institucionalne mehanizme, rodne stereotipe, nedovoljno učešće žena u odlučivanju, ekonomsku zavisnost, neplaćeni rad, rodno zasnovano nasilje i nejednak pristup resursima. Na lokalnom nivou ti uzroci postaju vidljivi kroz svakodnevne situacije: ko učestvuje na javnim raspravama, ko koristi opštinske podsticaje, kome su dostupne usluge, ko odlučuje o budžetu, ko ima informacije i ko ostaje nevidljiv.

Za Rožaje je važno da se Strategija ne prepíše mehanički. Lokalni dokument treba da prevede nacionalne ciljeve u mjerljive aktivnosti: imenovanje koordinatora/ke, rad Savjeta ili Komisije za rodnu ravnopravnost, uvođenje rodno razvrstanih evidencija, podršku ekonomskom osnaživanju žena, preventivne programe u školama, unapređenje multisektorske saradnje u zaštiti od nasilja i javno izvještavanje o rezultatima.

Posebno treba naglasiti vezu između Strategije i budžeta. Mjere koje se ne povežu sa budžetskim linijama najčešće ostaju deklarativne. Zato LAPRR treba da predvidi minimalan set budžetskih obaveza: sredstva za rad lokalnog mehanizma, konsultacije i obuke, podršku ženskom preduzetništvu, kampanje i preventivne aktivnosti, kao i finansiranje ili sufinansiranje servisa podrške u saradnji sa licenciranim pružaocima usluga.

Matrica prevođenja Nacionalne strategije 2025-2029 na lokalni nivo

Strateška oblast	Šta znači za opštinu	Lokalna obaveza u LAPRR-u	Primjer indikatora
Institucionalni i normativni okvir	Opština mora imati funkcionalne mehanizme, odgovorna lica i procedure za urođnjavanje odluka.	Imenovati koordinatora/ku, formirati ili osnažiti Savjet/Komisiju, uvesti godišnje izvještavanje.	Rješenje o imenovanju; broj sjednica; godišnji izvještaj usvojen i objavljen.
Ekonomsko osnaživanje žena	Lokalni razvojni programi treba da prepoznaju žene kao korisnice, preduzetnice, poljoprivrednice i nositeljke neformalnog rada.	Program podrške ženskom preduzetništvu, obuke za zapošljavanje i samozapošljavanje, ruralni outreach.	Broj korisnica; iznos sredstava; broj podržanih biznis ideja.
Obrazovanje, mladi i nauka	Škole i opština mogu smanjivati stereotipe i podržati djevojčice u STEM i digitalnim vještinama.	Radionice u školama, obuke nastavnika/ca, programi za mlade žene i djevojčice.	Broj škola; broj učenika/ca; broj obuka i mentorstava.
Učešće u odlučivanju	Žene moraju biti uključene u radna tijela, javne rasprave, savjete mjesnih zajednica i upravljačke strukture.	Pravila za rodno uravnoteženo učešće u radnim tijelima i evidencija učešća na javnim raspravama.	Udio žena u tijelima; broj javnih rasprava sa podacima po polu.
Socijalna i zdravstvena	Usluge moraju biti dostupne	Terenski rad, informisanje,	Broj korisnica; broj

Strateška oblast	Šta znači za opštinu	Lokalna obaveza u LAPRR-u	Primjer indikatora
zaštita	ženama u ruralnim naseljima, starijim ženama, ženama sa invaliditetom i samohranim roditeljima.	preventivni pregledi, lokalni vodič kroz usluge.	terenskih aktivnosti; broj upućivanja na usluge.
Suzbijanje rodno zasnovanog nasilja	Zaštita mora biti koordinisana, povjerljiva, brza i dostupna, uz saradnju institucija i NVO.	Multisektorski protokol, kampanje, edukacije službi, krizna podrška i informacije za žrtve.	Broj sastanaka tima; broj edukacija; broj informativnih materijala.
Kultura, mediji i javna svijest	Opština može mijenjati norme kroz javne kampanje, kulturu, sport i lokalne medije.	Programi vidljivosti žena, rodno odgovorno izvještavanje, kampanje protiv stereotipa.	Broj programa; broj medijskih objava; broj podržanih inicijativa.

U praksi, ova matrica treba da bude prvi radni dokument Radne grupe. Svaka strateška oblast može se pretvoriti u jednu ili više mjera LAPRR-a, ali samo ako se jasno odgovori na četiri pitanja: koji lokalni problem rješavamo, ko je odgovoran, kako mjerimo promjenu i iz kojeg izvora finansiramo aktivnost.

2.2. Međunarodni standardi i obaveze relevantne za opštinu

Međunarodni standardi nisu apstraktni okvir rezervisan za državni nivo. Oni lokalnoj samoupravi daju jasan smjer: javne politike moraju biti nediskriminatorne, zasnovane na dokazima, participativne i usmjerene na stvarne rezultate. Za LAPRR Rožaje posebno su relevantni CEDAW konvencija, Pekinška deklaracija i Platforma za akciju, Istanbulska konvencija, Evropska povelja o ravnopravnosti žena i muškaraca na lokalnom nivou, Agenda 2030 i Ciljevi održivog razvoja, posebno cilj 5, kao i standardi Savjeta Evrope i Evropske unije u oblasti jednakih mogućnosti.

Međunarodni standardi kao praktični kriterijumi kvaliteta LAPRR-a

Standard	Lokalna primjena u LAPRR-u	Praktični dokaz sprovođenja
CEDAW	Uklanjanje diskriminacije žena u svim oblastima lokalnog života, uključujući javne usluge, odlučivanje i pristup resursima.	Rodna analiza, mjere za žene u nepovoljnijem položaju, izvještaji o rezultatima.
Pekinška platforma za akciju	Urođnjavanje javnih politika i posebne mjere za oblasti gdje nejednakost opstaje.	LAPRR sa ciljevima, nosiocima, indikatorima i budžetom.
Istanbulska konvencija	Prevenција nasilja, zaštita žrtava, koordinacija službi i informisanje javnosti.	Multisektorski tim, kampanje, protokoli, upućivanje na servise podrške.
Evropska povelja na lokalnom nivou	Ravnopravnost kao standard dobrog lokalnog upravljanja, javnog učešća i lokalnih usluga.	Odluka ili deklaracija, lokalni plan, javno izvještavanje.
Agenda 2030 - SDG 5	Povezivanje rodne ravnopravnosti sa održivim razvojem, zapošljavanjem, obrazovanjem i smanjenjem siromaštva.	Indikatori koji mjere pristup resursima, uslugama i odlučivanju.

3. Polazno stanje i lokalna rodna analiza u Rožajama

LAPRR mora početi od realne slike stanja. Rodna analiza nije formalni uvod, već metod za razumijevanje kako lokalne politike različito utiču na žene i muškarce i koje grupe ostaju izvan sistema podrške. Bez rodne analize nije moguće odrediti prioritete, a bez prioriteta plan postaje širok spisak želja koji se teško sprovodi.

Na nacionalnom nivou, Indeks rodne ravnopravnosti pokazuje da Crna Gora bilježi napredak, ali i dalje zaostaje za prosjekom Evropske unije. To ukazuje na potrebu da se rodna ravnopravnost ne tretira kao završena reforma, već kao kontinuiran proces. Na lokalnom nivou, naročito u sjevernom regionu, nejednakosti se često prepliću sa siromaštvom, nezaposlenošću, udaljenošću od usluga, tradicionalnim normama i migracijama.

Za Rožaje su prioritetna pitanja: zapošljavanje i ekonomska aktivnost žena, podrška ženama iz ruralnih područja, dostupnost preventivnih zdravstvenih usluga, zaštita od nasilja, učešće žena u lokalnom odlučivanju, rodno osjetljivo obrazovanje, vidljivost žena u javnom i kulturnom životu, te jačanje lokalnih institucionalnih kapaciteta.

Okvir lokalne rodne analize za Rožaje

Oblast analize	Pitanja koja Radna grupa treba da postavi	Izvori podataka	Minimalni lokalni indikator
Stanovništvo i domaćinstva	Koliko žena i muškaraca živi u opštini, po starosti, naselju i tipu domaćinstva?	MONSTAT, opštinske evidencije, mjesne zajednice	Broj žena i muškaraca po naselju i starosnoj grupi.
Zapošljavanje i prihodi	Koliko žena je nezaposleno, dugoročno nezaposleno, uključeno u programe zapošljavanja ili samozaposleno?	ZZZCG, Sekretarijat za privredu, lokalni programi	Broj korisnica aktivnih mjera i lokalnih podsticaja.
Socijalna zaštita	Ko koristi materijalna davanja, usluge i savjetodavnu podršku? Postoje li nevidljive potrebe?	Centar za socijalni rad, opštinske službe, NVO	Broj korisnica po vrsti usluge i naselju.
Zdravlje	Da li su preventivni pregledi dostupni ženama iz udaljenih naselja i ženama sa invaliditetom?	Dom zdravlja, Institut za javno zdravlje, lokalne kampanje	Broj preventivnih aktivnosti i broj korisnica.
Nasilje i bezbjednost	Da li žrtve znaju kome da se obrate i da li institucije postupaju koordinisano?	Policija, CSR, zdravstvo, sud, NVO	Broj sastanaka tima, obuka i kampanja; dostupnost informacija.
Učešće u odlučivanju	Koliko žena učestvuje u skupštini, komisijama, savjetima, javnim raspravama i mjesnim zajednicama?	Skupština opštine, sekretarijati, zapisnici javnih rasprava	Udio žena u radnim tijelima i javnim konsultacijama.

Kako izbjeći slabu analizu

Podaci se ne smiju završiti na opštoj tvrdnji da su žene u nepovoljnijem položaju. Potrebno je prikazati gdje se nejednakost vidi: u pristupu radu, uslugama, informacijama, odlučivanju, zaštiti i budžetskim koristima. Tamo gdje podaci ne postoje, LAPRR treba da uvede mjeru za njihovo uspostavljanje.

4. Institucionalni model za sprovođenje LAPRR-a

Najčešći razlog zbog kojeg lokalni akcioni planovi ostaju slabo sprovedeni nije nedostatak ideja, već nedostatak institucionalnog vlasništva. LAPRR mora jasno odrediti ko koordinira, ko sprovodi, ko izvještava, ko obezbjeđuje podatke i ko pokreće korektivne mjere kada aktivnosti kasne.

Opština Rožaje treba da uspostavi model u kojem koordinator/ka za rodnu ravnopravnost nije simbolična funkcija, već operativna tačka za komunikaciju između predsjednika opštine, sekretarijata, Skupštine opštine, javnih ustanova, civilnog društva i nacionalnih mehanizama. Takvo lice mora imati jasan opis zadataka, pristup podacima i podršku rukovodstva.

Savjet ili Komisija za rodnu ravnopravnost treba da bude mjesto institucionalne provjere kvaliteta politika. Njegova uloga nije samo da organizuje događaje povodom međunarodnih datuma, već da razmatra nacрте odluka, budžetske programe, izvještaje i lokalne inicijative iz ugla njihovog uticaja na žene i muškarce.

Predloženi institucionalni model za Rožaje

Mehanizam	Predložena uloga	Minimalni zadaci	Učestalost rada
Koordinator/ka za rodnu ravnopravnost	Operativna koordinacija sprovođenja LAPRR-a u opštinskoj upravi.	Prikuplja podatke, priprema izvještaje, komunicira sa nosiocima mjera, inicira obuke i konsultacije.	Kontinuirano; izvještaj najmanje jednom godišnje.
Savjet/Komisija za rodnu ravnopravnost	Stručno-političko tijelo za praćenje i davanje mišljenja.	Razmatra nacрте odluka i izvještaje, predlaže prioritete, prati sprovođenje mjera.	Najmanje četiri sjednice godišnje.
Međusektorska radna grupa	Tijelo za izradu, sprovođenje i evaluaciju LAPRR-a.	Okuplja opštinu, javne službe, policiju, zdravstvo, obrazovanje, ZZZCG i NVO.	Po potrebi; intenzivno u fazi izrade i izvještavanja.
Sekretarijat za budžet/finansije	Osigurava povezivanje mjera sa budžetom.	Identifikuje budžetske linije, prati utrošak sredstava i podržava rodno budžetiranje.	U ciklusu pripreme i rebalansa budžeta.
NVO i pružaoci usluga	Partneri za konsultacije, edukaciju, terenski rad i servise podrške.	Dostavljaju iskustva korisnicima, učestvuju u radnim tijelima, sprovode odobrene aktivnosti.	Kontinuirano, uz javne pozive i memorandume.

Minimalni opis poslova koordinatora/ke

Planiranje	Učestvuje u pripremi LAPRR-a, godišnjih planova rada i budžetskih zahtjeva za mjere rodne ravnopravnosti.
Koordinacija	Komunicira sa sekretarijatima, javnim ustanovama, NVO i nacionalnim institucijama; prati rokove i prepreke.
Podaci	Uspostavlja format za prikupljanje rodno razvrstanih podataka i provjerava da li nosioci mjera dostavljaju podatke.

Izvještavanje	Priprema polugodišnje interne bilješke i godišnji javni izvještaj o sprovođenju LAPRR-a.
Obuke i javnost	Inicira stručne obuke za službenike/ce i podržava informisanje građana/ki o pravima i uslugama.

Model odgovornosti

Svaka aktivnost u LAPRR-u treba da ima jednog vodećeg nosioca. Partneri mogu biti brojni, ali odgovornost ne smije biti rasuta. Formula je jednostavna: jedan nosilac, jasno definisani partneri, rok, indikator, izvor provjere i budžetska veza.

5. Operativni okvir: ciljevi, aktivnosti, indikatori i nosioci

Sljedeće tabele predstavljaju operativni model za LAPRR Opštine Rožaje 2027-2028. One su pripremljene tako da mogu poslužiti kao osnova za akcioni dio plana. Radna grupa ih može skratiti, proširiti ili budžetski prilagoditi, ali se preporučuje da se ne izostavljaju kolone koje omogućavaju praćenje odgovornosti: cilj, aktivnost, indikator, nosilac, partneri, rok, izvor provjere i budžetska napomena.

Tabela 1 - Institucionalni i normativni okvir

Cilj/mjera	Predložene aktivnosti	Indikatori rezultata	Nosilac	Partneri	Rok	Izvor provjere/budžet
Uspostaviti funkcionalan lokalni mehanizam	Imenovati koordinatora/ku; formirati ili reaktivirati Savjet/Komisiju; usvojiti godišnji plan rada mehanizma.	Imenovano lice; odluka o tijelu; broj sjednica; godišnji plan usvojen.	Predsjednik Opštine / Sekretarijat za opštu upravu	Skupština opštine, NVO, Ministarstvo	I kvartal 2027	Rješenja, odluke, zapisnici; budžet: osnovna sredstva za rad tijela.
Uvesti rodnu procjenu lokalnih odluka	Pripremiti obrazac za kratku procjenu uticaja odluka na žene i muškarce; pilotirati na budžetu i dvije opštinske odluke.	Obrazac usvojen; broj odluka uz koje je urađena procjena.	Koordinator/ka za RR	Sekretarijati, Skupštinska služba	2027-2028	Obrasci procjene, mišljenja komisije; budžet: nije nužno dodatno.
Osigurati rodno razvrstane evidencije	Mapirati postojeće evidencije; dogovoriti minimalni set podataka po polu, starosti i naselju; pripremiti godišnju tabelu.	Broj službi koje dostavljaju podatke; godišnja baza izrađena.	Koordinator/ka / IT služba	CSR, Dom zdravlja, ZZZCG, škole, NVO	2027	Baza podataka, dopisi; budžet: tehnička podrška.
Ugraditi rodnu ravnopravnost u lokalne propise	Pregledati statut, odluke i pravilnike; predložiti izmjene radi rodno senzitivnog jezika i jednakih mogućnosti.	Broj pregledanih akata; broj izmijenjenih ili dopunjenih akata.	Sekretarijat za normativne poslove	Komisija za RR, pravna služba	2027-2028	Pregled akata, usvojene izmjene.

Tabela 2 - Ekonomsko osnaživanje žena

Cilj/mjera	Predložene aktivnosti	Indikatori rezultata	Nosilac	Partneri	Rok	Izvor provjere/budžet
Povećati pristup žena lokalnim ekonomskim mjerama	Uvesti kriterijum koji dodatno vrednuje projekte žena, žena iz ruralnih područja i samohranih roditeljki u lokalnim konkursima.	Broj konkursnih uslova sa rodnim kriterijumom; broj korisnica.	Sekretarijat za privredu	ZZZCG, NVO, biznis zajednica	2027	Javni pozivi, liste korisnica; budžet: lokalni podsticaji.
Jačati žensko preduzetništvo	Organizovati ciklus obuka iz biznis planiranja, finansijske pismenosti, digitalnog marketinga i pristupa fondovima.	Najmanje 3 ciklusa obuka; broj žena koje su završile obuke; broj izrađenih biznis planova.	Sekretarijat za privredu	ZZZCG, IRF, NVO, mentori/ke	2027-2028	Liste prisustva, evaluacije, biznis planovi.
Podržati žene iz ruralnih naselja	Sprovesti terenske info sesije o podsticajima, registraciji gazdinstava, udruživanju i plasmanu proizvoda.	Broj naselja obuhvaćen; broj učesnica; broj zahtjeva za podršku.	Sekretarijat za poljoprivredu	Mjesne zajednice, NVO, savjetodavne službe	2027-2028	Izveštaji sa terena; budžet: terenski rad i materijal.
Povezati ekonomsku podršku i zaštitu od nasilja	U saradnji sa CSR i NVO obezbijediti prioritarno uključivanje žena koje su preživjele nasilje u obuke i mjere samozapošljavanja.	Broj uključenih korisnica uz zaštitu povjerljivosti; broj završenih obuka.	CSR / Sekretarijat za privredu	ZZZCG, NVO, licencirani servisi	2027-2028	Anonimizovani izvještaji; budžet: obuke i savjetovanje.

Tabela 3 - Obrazovanje, mladi, STEM i digitalne vještine

Cilj/mjera	Predložene aktivnosti	Indikatori rezultata	Nosilac	Partneri	Rok	Izvor provjere/budžet
Smanjiti rodne stereotipe u obrazovanju	Organizovati radionice za učenike/ce o jednakim mogućnostima, nenasilnoj komunikaciji i izboru zanimanja bez stereotipa.	Broj radionica; broj učenika/ca; evaluacija promjene znanja.	Sekretarijat za društvene djelatnosti	Škole, pedagoško-psihološke službe, NVO	2027-2028	Plan radionica, izvještaji škola; budžet: edukatori/ke.
Podstaci djevojčice za STEM i digitalne vještine	Pokrenuti mentorski program sa uspješnim ženama iz IT, nauke, preduzetništva i tehničkih zanimanja.	Broj mentorskih susreta; broj učesnica; broj školskih projekata.	Škole / Opština	NVO, lokalne firme, alumnistkinje	2027-2028	Liste učesnica, foto/izvještaji, evaluacije.
Jačati kapacitete nastavnika/ca	Obuka za prepoznavanje rodni stereotipa, nasilja među mladima i diskriminatornog govora.	Broj obučeni nastavnika/ca; broj škola koje primjenjuju preporuke.	Škole	Zavod za školstvo, NVO, policija	2027	Sertifikati, školski planovi, izvještaji.
Uključiti mlade u izradu LAPRR-a	Organizovati konsultacije sa srednjoškolicima/kama i mladima iz ruralnih naselja o prioritetima plana.	Broj konsultacija; broj učesnika/ca po polu; broj prijedloga unesenih u plan.	Radna grupa za LAPRR	Omladinski klubovi, škole, NVO	Prije usvajanja plana	Zapisnici, lista prijedloga; budžet: logistika konsultacija.

Tabela 4 - Političko učešće i odlučivanje

Cilj/mjera	Predložene aktivnosti	Indikatori rezultata	Nosilac	Partneri	Rok	Izvor provjere/budžet
Povećati učešće žena u radnim tijelima	Uvesti pravilo da sastav radnih grupa, komisija i savjeta teži najmanje 40% manje zastupljenog pola.	Udio žena u tijelima; broj akata o imenovanju koji sadrže rodno uravnotežen sastav.	Predsjednik Opštine / Skupština	Sekretarijati, politički subjekti	2027-2028	Rješenja o imenovanju, evidencije.
Učiniti javne rasprave dostupnijim ženama	Organizovati rasprave u terminima i lokacijama dostupnim ženama, uz online kanal za komentare i evidenciju učesnika/ca po polu.	Broj rasprava sa evidencijom po polu; broj komentara žena.	Sekretarijati	MZ, NVO, lokalni mediji	Kontinuirano	Zapisnici javnih rasprava, online obrasci.
Oснаžiti odbornice i članice tijela	Obuke o budžetu, javnim politikama, komunikaciji i korišćenju podataka u zastupanju lokalnih prioriteta.	Broj obuka; broj učesnica; broj inicijativa koje su pokrenule žene.	Skupština opštine	NVO, Zajednica opština, međunarodni partneri	2027-2028	Materijali obuka, inicijative, zaključci.
Povećati vidljivost žena liderki u zajednici	Javna kampanja i lokalni medijski sadržaji o ženama u upravi, obrazovanju, privredi, poljoprivredi, kulturi i sportu.	Broj medijskih priča; broj predstavljenih žena; doseg kampanje.	Opština / Lokalni mediji	NVO, škole, kulturne ustanove	2028	Objave, emisije, izvještaj kampanje.

Tabela 5 - Socijalna i zdravstvena zaštita

Cilj/mjera	Predložene aktivnosti	Indikatori rezultata	Nosilac	Partneri	Rok	Izvor provjere/budžet
Unaprijediti dostupnost informacija o uslugama	Izraditi lokalni vodič kroz socijalne, zdravstvene i pravne usluge sa kontaktima, procedurama i pravima korisnica.	Vodič izrađen i distribuiran; broj distribuiranih primjeraka i online pregleda.	Sekretarijat za društvene djelatnosti	CSR, Dom zdravlja, NVO	2027	Vodič, web objava, evidencija distribucije.
Povećati obuhvat preventivnih zdravstvenih aktivnosti	Organizovati informativne i terenske aktivnosti o preventivnim pregledima, reproduktivnom zdravlju i mentalnom zdravlju žena.	Broj aktivnosti; broj učesnica; broj upućivanja na preglede.	Dom zdravlja / Opština	MZ, NVO, mediji	2027-2028	Izveštaji, liste prisustva, anonimna statistika.
Podržati žene koje brinu o djeci, starima i osobama sa invaliditetom	Mapirati potrebe negovateljki; razviti pilot uslugu predaha, savjetovanja ili psihosocijalne podrške.	Analiza potreba izrađena; broj korisnica pilot usluge.	CSR / Opština	NVO, ustanove socijalne zaštite	2028	Analiza, izvještaj o pilotu; budžet: usluga podrške.
Uključiti žene sa invaliditetom i starije žene	Konsultacije i informisanje u pristupačnom formatu; provjera dostupnosti opštinskih usluga i objekata.	Broj konsultacija; preporuke za pristupačnost; broj realizovanih prilagođavanja.	Opština	Organizacije OSI, CSR, Dom zdravlja	2027-2028	Zapisnici, foto dokumentacija, plan pristupačnosti.

Tabela 6 - Prevencija rodno zasnovanog nasilja i podrška žrtvama

Cilj/mjera	Predložene aktivnosti	Indikatori rezultata	Nosilac	Partneri	Rok	Izvor provjere/budžet
Ojačati multisektorsku saradnju	Ažurirati lokalne kontakte, protokol postupanja i kanal hitne komunikacije između institucija i pružalaca podrške.	Protokol ažuriran; broj koordinacionih sastanaka; broj institucija uključenih.	CSR / Policija / Opština	Dom zdravlja, sud, tužilaštvo, NVO	2027	Protokol, zapisnici, liste učesnika.
Povećati informisanost o zaštiti	Kampanja o pravima, dostupnim servisima, prijavljivanju nasilja i podršci, uz materijale u školama, domu zdravlja i opštini.	Broj materijala; broj lokacija; broj online objava; doseg kampanje.	Opština / NVO	CSR, policija, škole, mediji	2027-2028	Materijali kampanje, izvještaji, medijske objave.
Obučiti službenike/ce prve linije	Obuke za policiju, CSR, zdravstvo, opštinske službe i škole o postupanju, povjerljivosti, sekundarnoj viktimizaciji i upućivanju.	Broj obuka; broj učesnika/ca; evaluacija znanja.	CSR / Opština	NVO, eksperti/kinje, institucije	2027-2028	Program obuke, liste prisustva, evaluacije.
Razmotriti lokalni fond ili hitnu pomoć	Pripremiti model hitne jednokratne podrške žrtvama, uz stroga pravila povjerljivosti i saradnju sa stručnim službama.	Model izrađen; odluka ili procedura usvojena; broj pruženih podrški anonimno prikazan.	Opština / CSR	NVO, pravna služba, finansije	2028	Procedura, budžetska linija, anonimni izvještaj.

Tabela 7 - Kultura, mediji, sport i javna svijest

Cilj/mjera	Predložene aktivnosti	Indikatori rezultata	Nosilac	Partneri	Rok	Izvor provjere/budžet
Promovisati pozitivne modele žena u zajednici	Organizovati program „Žene Rožaja“ kroz izložbu, tribine, medijske priče i školske prezentacije.	Broj programa; broj predstavljenih žena; broj posjetilaca/učesnika.	Centar za kulturu / Opština	Škole, mediji, NVO, sportski klubovi	2028	Program, medijske objave, foto izvještaji.
Unaprijediti rodno odgovorno izvještavanje	Obuka za lokalne medije i PR službe o jeziku, stereotipima, izvještavanju o nasilju i vidljivosti žena.	Broj učesnika/ca; broj medijskih sadržaja koji primjenjuju preporuke.	Opština / Lokalni mediji	NVO, medijski eksperti/kinje	2027	Program obuke, analiza objava.
Uključiti djevojčice i žene u sport	Podržati programe sportskih klubova koji uključuju djevojčice i žene, posebno iz ruralnih naselja.	Broj programa; broj učesnica; iznos podrške.	Sekretarijat za sport	Sportski klubovi, škole, MZ	2027-2028	Javni pozivi, izvještaji klubova.
Sprovoditi kampanje protiv stereotipa	Godišnja kampanja povodom 8. marta, 16 dana aktivizma i lokalnih događaja, sa porukama o ravnopravnom učešću.	Broj kampanja; broj objava; broj partnerskih institucija.	Koordinator/ka za RR	Škole, NVO, mediji, javne ustanove	Kontinuirano	Plan kampanja, objave, izvještaji.

Tabela 8 - Partnerstva, konsultacije i komunikacija sa građanima/kama

Cilj/mjera	Predložene aktivnosti	Indikatori rezultata	Nosilac	Partneri	Rok	Izvor provjere/budžet
Uspostaviti strukturirane konsultacije za LAPRR	Pripremiti kalendar konsultacija sa institucijama, ženama iz ruralnih područja, mladima, ženama sa invaliditetom, preduzetnicama i NVO.	Kalendar konsultacija; broj održanih sastanaka; broj učesnika/ca po polu i ciljnoj grupi.	Radna grupa za LAPRR	MZ, NVO, škole, CSR, Dom zdravlja	2027	Zapisnici, liste učesnika, izvještaj sa preporukama.
Uključiti mjesne zajednice u sprovođenje	Imenovati kontakt osobe u mjesnim zajednicama za informisanje o aktivnostima LAPRR-a i prikupljanje potreba sa terena.	Broj uključenih MZ; broj dostavljenih lokalnih potreba; broj žena koje su informisane.	Opština / Mjesne zajednice	NVO, lokalni mediji	2027-2028	Dopisi, izvještaji MZ, evidencija aktivnosti.
Razviti komunikacioni plan	Pripremiti poruke, kanale, kalendar objava i vizuelni identitet za informisanje javnosti o LAPRR-u.	Komunikacioni plan izrađen; broj objava; broj medijskih gostovanja.	PR služba Opštine	Koordinator/ka za RR, mediji, NVO	2027	Komunikacioni plan, objave, medijski izvještaji.
Uspostaviti bazu partnera	Formirati ažuriranu bazu NVO, institucija, škola, zdravstvenih službi, privrednih subjekata i eksperata/kinja.	Baza izrađena i ažurirana najmanje jednom godišnje.	Koordinator/ka za RR	Sekretarijati, NVO, javne ustanove	2027-2028	Baza partnera, zapisnik o ažuriranju.
Obezbijediti povratnu informaciju građanima/kama	Nakon konsultacija javno objaviti šta je prihvaćeno, djelimično prihvaćeno ili nije, uz obrazloženje.	Izvještaj o konsultacijama objavljen; broj	Radna grupa / Opština	NVO, građani/ke, lokalni mediji	2027	Izvještaj o javnoj raspravi, web objava.

Cilj/mjera	Predložene aktivnosti	Indikatori rezultata	Nosilac	Partneri	Rok	Izvor provjere/budžet
		komentara obrađen.				

Tabela 9 - Podaci, monitoring i upravljanje znanjem

Cilj/mjera	Predložene aktivnosti	Indikatori rezultata	Nosilac	Partneri	Rok	Izvor provjere/budžet
Uspostaviti lokalni set rodni indikatora	Definisati minimalne indikatore za svaku oblast: rad, usluge, nasilje, odlučivanje, zdravlje, obrazovanje, kultura i budžet.	Set indikatora usvojen; broj institucija koje dostavljaju podatke.	Koordinator/ka za RR	MONSTAT kontakt, sekretarijati, CSR, ZZZCG	2027	Tabela indikatora, dopisi institucijama.
Standardizovati godišnje izvještavanje	Uvesti jedinstveni obrazac za izvještavanje po aktivnosti: status, indikator, izvor provjere, budžet, prepreke, preporuke.	Obrazac usvojen; broj nosilaca koji ga koriste.	Koordinator/ka za RR	Svi nosioci mjera	2027-2028	Popunjeni obrasci, godišnji izvještaj.
Uraditi mini evaluaciju efekata	Na kraju 2028. procijeniti šta je promijenjeno, koje mjere su bile najkorisnije i šta treba prenijeti u naredni plan.	Evaluacioni izvještaj izrađen; preporuke za novi LAPRR.	Opština / eksterni ekspert po potrebi	Radna grupa, NVO, građani/ke	Kraj 2028	Evaluacioni izvještaj, zapisnik javne prezentacije.
Razviti javnu stranicu	Na sajtu Opštine	Rubrika uspostavljena;	IT/PR služba Opštine	Koordinator/ka,	2027	Web stranica, arhiva

Cilj/mjera	Predložene aktivnosti	Indikatori rezultata	Nosilac	Partneri	Rok	Izvor provjere/budžet
ili rubriku LAPRR-a	objaviti plan, izvještaje, javne pozive, vodiče i kontakte za podršku.	broj objavljenih dokumenata.		sekretarijati		objava.
Čuvati institucionalnu memoriju	Formirati elektronsku arhivu: odluke, zapisnici, izvještaji, kampanje, materijali za obuke, evaluacije.	Arhiva uspostavljena; broj unesenih dokumenata.	Koordinator/ka za RR	Sekretarijati, služba arhive	2027-2028	Elektronska arhiva i lista dokumenata.

Operativna napomena za sprovođenje mjera iz tabela

Tabele 1-9 nisu zamišljene kao zatvoren spisak aktivnosti, već kao stručni model koji Radna grupa može pretvoriti u akcioni dio LAPRR-a. Njihova najveća vrijednost je u tome što povezuju ciljeve, aktivnosti, indikatore, nosioce i izvore provjere. Takva struktura omogućava da se već u fazi izrade plana procijeni šta je realno sprovesti, šta zahtijeva budžetsku podršku i gdje je potrebna međuinstitucionalna saradnja.

Kontrolni tok od preporuke do realizacije

Korak sprovođenja	Šta se radi	Ko potvrđuje kvalitet	Dokaz da je korak završen
1. Prioritizacija	Radna grupa bira mjere koje odgovaraju najhitnijim lokalnim potrebama i raspoloživim kapacitetima.	Radna grupa i koordinator/ka	Lista prioritetnih mjera sa obrazloženjem.
2. Budžetska provjera	Za svaku mjeru se procjenjuje minimalni trošak i mogući izvor finansiranja.	Sekretarijat za finansije	Budžetska napomena ili predlog budžetske linije.
3. Institucionalna potvrda	Nosioci potvrđuju da mogu sprovesti aktivnost u predloženom roku.	Rukovodioci službi i institucija	Dopis, zapisnik ili potvrđena matrica odgovornosti.
4. Javna konsultacija	Nacrt mjera se provjerava sa građanima/kama i NVO, posebno sa grupama koje su najviše pogođene nejednakostima.	Radna grupa i NVO partneri	Izvještaj o konsultacijama i pregled prihvaćenih predloga.

Korak sprovođenja	Šta se radi	Ko potvrđuje kvalitet	Dokaz da je korak završen
5. Praćenje	Tokom sprovođenja se prati status, indikator, budžet, prepreke i preporuke za korekciju.	Kordinator/ka i Savjet/Komisija	Godišnji javni izvještaj o sprovođenju LAPRR-a.

LAPRR Rožaje

6. Rodno odgovorno budžetiranje i finansijska održivost

Rodno odgovorno budžetiranje ne znači izradu posebnog “ženskog budžeta”. Ono znači da se postojeći budžetski programi analiziraju prema tome ko od njih ima korist, kome su dostupni i da li doprinose smanjenju ili produbljanju nejednakosti. U praksi, svaka budžetska odluka treba da odgovori na pitanje: da li sredstva jednako dopiru do žena i muškaraca i do grupa koje imaju manje mogućnosti?

Za Opštinu Rožaje posebno je važno da LAPRR ne bude finansijski neodređen. I kada sredstva nisu velika, potrebno je jasno navesti minimalnu budžetsku potrebu, mogući izvor finansiranja i način praćenja utroška. Dio mjera može se realizovati kroz postojeće budžetske programe, ali mjere koje zahtijevaju obuke, kampanje, terenski rad, podršku preduzetništvu ili servise podrške moraju imati planiran izvor finansiranja.

Budžetska održivost se postiže kombinovanjem lokalnog budžeta, javnih poziva, donatorskih sredstava, partnerstava sa nacionalnim institucijama i uključivanjem mjera u redovne programe rada sekretarijata. Međutim, donatorska sredstva ne smiju biti jedini oslonac, jer tada sprovođenje plana zavisi od projekata, a ne od institucionalne odgovornosti opštine.

Minimalni model rodno odgovornog budžetiranja za LAPRR

Budžetska oblast	Šta treba planirati	Primjer budžetske stavke	Napomena za održivost
Rad lokalnog mehanizma	Sastanci, priprema izvještaja, tehnička podrška, obuke.	Troškovi obuka, materijala i konsultacija.	Minimalna sredstva treba planirati svake godine.
Ekonomsko osnaživanje	Javni pozivi, mentorstvo, obuke, podrška biznis idejama.	Grantovi za žene preduzetnice ili ruralne inicijative.	Kriterijumi moraju biti jasni i javni.
Prevenција nasilja	Kampanje, edukacije, informativni materijali i podrška servisima.	Sufinansiranje savjetovališta ili hitne podrške.	Poštovati povjerljivost i stručne standarde.
Podaci i monitoring	Izrada baza, evaluacija, godišnji izvještaj, javna prezentacija.	Usluga analize ili tehnička izrada izvještaja.	Bez podataka nema odgovornog upravljanja.
Konsultacije i terenski rad	Odlazak u ruralna naselja, fokus grupe, sastanci sa korisnicama.	Prevoz, prostor, materijal, facilitacija.	Posebno važno za uključivanje nevidljivih grupa.

Budžetska formula za svaku mjeru

Za svaku aktivnost treba navesti: procijenjeni trošak, budžetsku liniju ili program, mogućnost sufinansiranja, odgovorno lice za potrošnju, indikator izvršenja i izvor provjere. Aktivnost bez budžetske logike treba označiti kao rizičnu za sprovođenje.

7. Monitoring, izvještavanje, rizici i kontrolna lista kvaliteta

Monitoring LAPRR-a treba da bude jednostavan, ali obavezan. Njegova svrha nije samo da se na kraju perioda utvrdi šta je urađeno, već da se tokom sprovođenja prepoznaju kašnjenja, nedostatak podataka, problemi u koordinaciji i mjere koje treba prilagoditi. Godišnji izvještaj treba da bude javan, razumljiv i zasnovan na indikatorima iz akcionog plana.

Plan praćenja i izvještavanja

Element praćenja	Opis	Odgovorno lice/tijelo	Rok
Polugodišnja interna provjera	Kratka provjera statusa aktivnosti: realizovano, u toku, kasni, nije započeto.	Koordinator/ka i nosioci mjera	Jun svake godine

LAPRR Rožaje

Element praćenja	Opis	Odgovorno lice/tijelo	Rok
Godišnji javni izvještaj	Izvještaj sa indikatorima, budžetskim informacijama, preprekama i preporukama.	Koordinator/ka, Savjet/Komisija, nadležni sekretarijat	Mart naredne godine
Javna prezentacija rezultata	Predstavljanje rezultata odbornicima/ama, institucijama, NVO i građanima/kama.	Predsjednik Opštine / Skupština / Radna grupa	Nakon godišnjeg izvještaja
Srednjoročna korekcija mjera	Prilagođavanje aktivnosti ako indikator pokazuje slabu realizaciju ili promjenu okolnosti.	Radna grupa i nosioci mjera	Po potrebi, najkasnije kraj 2027.
Završna evaluacija	Procjena učinka LAPRR-a i preporuke za naredni planski period.	Opština uz eksternu ili internu stručnu podršku	Kraj 2028.

Matrica rizika i mjera ublažavanja

Rizik	Moguća posljedica	Mjera ublažavanja
Nedovoljna politička podrška	Plan ostaje formalni dokument bez stvarnog uticaja.	Usvojiti zaključak Skupštine, uključiti predsjednika opštine i izvještavati javno.
Nedostatak budžeta	Aktivnosti se odlažu ili zavise samo od donatora.	Planirati minimalne godišnje budžetske linije i povezati mjere sa postojećim programima.
Slabi podaci	Nije moguće mjeriti promjenu ni dokazati potrebe.	Uvesti obavezne obrasce za podatke po polu i godišnju bazu.
Rasuta odgovornost	Nosioci se pozivaju na druge institucije i aktivnosti kasne.	Za svaku mjeru odrediti jednog vodećeg nosioca i rok.
Nedovoljno uključivanje žena iz ruralnih područja	Plan ne odgovara potrebama najudaljenijih zajednica.	Sprovesti terenske konsultacije i informisanje u mjesnim zajednicama.
Stereotipi i otpor promjenama	Javne aktivnosti se površno prihvataju, ali se prakse ne mijenjaju.	Kontinuirane obuke, kampanje i uključivanje muškaraca i dječaka u promjenu normi.

Kontrolna lista prije usvajanja LAPRR-a

Pitanje za provjeru kvaliteta	Da/Ne	Napomena
Da li je svaka mjera zasnovana na identifikovanom lokalnom problemu?		
Da li mjera ima nosioca, partnere, rok i indikator?		
Da li su indikatori mjerljivi i realni za		

LAPRR Rožaje

Pitanje za provjeru kvaliteta	Da/Ne	Napomena
period 2027-2028?		
Da li je jasno naveden izvor podataka za svaki indikator?		
Da li je procijenjena budžetska potreba ili izvor finansiranja?		
Da li su konsultovane žene iz ruralnih naselja i ranjivih grupa?		
Da li je predviđeno godišnje javno izvještavanje?		
Da li je plan usklađen sa Nacionalnom strategijom 2025-2029?		

8. Aneksi za direktnu upotrebu u izradi LAPRR-a

Aneksi su pripremljeni kao radni alati za Radnu grupu. Njihova svrha je da ubrzaju izradu nacrtu LAPRR-a i da obezbijede da svaka mjera bude jasno opisana, mjerljiva i povezana sa odgovornošću i budžetom. Preporučuje se da se ovi obrasci koriste tokom cijelog procesa: od prvog nacrtu mjera, preko konsultacija, do godišnjeg izvještavanja.

Aneks 1 - Obrazac za formulaciju mjere

Element mjere	Šta se upisuje	Primjer kvalitetne formulacije
Problem	Kratak opis lokalnog problema zasnovan na podacima ili konsultacijama.	Žene iz ruralnih naselja imaju ograničen pristup informacijama o lokalnim ekonomskim podsticajima.
Cilj	Promjena koja se želi postići u periodu plana.	Povećati dostupnost ekonomskih podsticaja ženama iz ruralnih naselja.
Aktivnosti	Konkretni koraci koje institucije mogu sprovesti.	Terenske info sesije, obuke, mentorstvo, podrška pri prijavi na javne pozive.
Indikator	Mjerljiv dokaz da je aktivnost sprovedena ili da je rezultat ostvaren.	Broj učesnica; broj podnesenih prijava; broj odobrenih podrški.
Nosilac i partneri	Jedan vodeći nosilac i realni partneri.	Sekretarijat za privredu; partneri: ZZZCG, MZ, NVO.
Budžet	Procjena troška i izvor finansiranja.	Budžet Opštine, javni pozivi, donatorska sredstva.

Aneks 2 - Plan konsultacija za izradu LAPRR-a

Ciljna grupa	Metod konsultacija	Pitanja za konsultacije	Dokaz sprovođenja
Žene iz ruralnih područja	Terenski sastanci u mjesnim zajednicama	Koje usluge su najteže dostupne? Koja podrška bi najviše pomogla?	Zapisnik, broj učesnica, lista prioriteta.

LAPRR Rožaje

Ciljna grupa	Metod konsultacija	Pitanja za konsultacije	Dokaz sprovođenja
Mlade žene i djevojčice	Fokus grupe u školama i omladinskim prostorima	Koji stereotipi utiču na izbor škole, zanimanja i učešće u javnom životu?	Anonimizovani izvještaj i preporuke.
Žene sa invaliditetom	Pristupačni sastanci i individualne konsultacije	Koje prepreke postoje u pristupu opštinskim uslugama i informacijama?	Lista prepreka i prijedlog prilagođavanja.
NVO i pružaoci usluga	Radni sastanak	Koje mjere su prioritetne i šta je realno sprovesti u dvije godine?	Zapisnik i pisani prijedlozi.
Institucije	Međusektorski sastanak	Ko raspolaže podacima, ko može biti nosilac mjere i šta je budžetski izvodljivo?	Matrica odgovornosti i izvora podataka.

Aneks 3 - Obrazac godišnjeg izvještavanja

Polje izvještaja	Sadržaj koji treba prikazati
Naziv mjere i aktivnosti	Prepisati tačan naziv iz akcionog plana radi lakšeg praćenja.
Status realizacije	Realizovano / djelimično realizovano / u toku / nije započeto / odloženo.
Ostvareni indikator	Upisati broj, procenat, dokument, događaj ili drugi dokaz rezultata.
Budžet	Planirana sredstva, utrošena sredstva, izvor finansiranja i obrazloženje odstupanja.
Prepreke	Objasniti administrativne, finansijske, kadrovske ili druge prepreke.
Preporuka	Navesti šta treba promijeniti u narednoj godini ili narednom planu.

Aneks 4 - Kratki obrazac za rodnu procjenu uticaja lokalne odluke

Pitanje za rodnu procjenu uticaja	Kratko uputstvo za odgovor
Na koga odluka najviše utiče?	Navesti grupe žena i muškaraca koje će koristiti uslugu ili biti pogođene odlukom.
Da li postoje razlike u pristupu?	Provjeriti geografsku dostupnost, informacije, troškove, radno vrijeme, pristupačnost i sigurnost.
Da li su dostupni podaci po polu?	Ako jesu, navesti ih; ako nijesu, planirati mjeru za uspostavljanje evidencije.
Da li odluka može produbiti nejednakost?	Procijeniti da li korist više imaju grupe koje su već u povoljnijem položaju.

Pitanje za rodnu procjenu uticaja	Kratko uputstvo za odgovor
Koje korekcije su potrebne?	Predložiti uslov, kriterijum, dodatnu podršku ili budžetsku korekciju.

9. Zaključak i završne preporuke

Kvalitetan LAPRR za Opštinu Rožaje treba da bude dokument koji povezuje pravo, podatke, budžet i lokalne potrebe. Njegova vrijednost ne mjeri se brojem stranica, već time da li institucije mogu po njemu da postupaju, da li građanke i građani razumiju šta se planira i da li se na kraju godine može jasno utvrditi šta je urađeno.

Najvažniji preduslov je institucionalna odgovornost. Koordinator/ka, Savjet ili Komisija, sekretarijati i partneri moraju imati jasne zadatke. Civilno društvo treba uključiti ne samo kao konsultovanog aktera, već kao partnera koji donosi znanje sa terena, posebno u radu sa ženama koje sistem teško prepoznaje.

Drugi preduslov je budžet. I najmanji budžet, ako je jasno planiran i praćen, ozbiljniji je od velikog spiska aktivnosti bez izvora finansiranja. Zato mjere moraju biti realne, fazne i povezane sa postojećim lokalnim programima, ali i otvorene za dodatna sredstva iz državnih, evropskih i donatorskih fondova.

Treći preduslov je javnost rada. Građanke i građani treba da znaju koje mjere se sprovode, koliko je sredstava izdvojeno, ko je odgovoran i kakvi su rezultati. Transparentnost nije administrativna obaveza, već način da se izgradi povjerenje u lokalne institucije i pokaže da rodna ravnopravnost donosi korist cijeloj zajednici.

Završna preporuka je da Opština Rožaje LAPRR 2027-2028 usvoji kao živ dokument: dovoljno čvrst da obaveže institucije, dovoljno precizan da omogući mjerenje rezultata i dovoljno otvoren da se tokom sprovođenja prilagođava stvarnim potrebama žena i muškaraca u lokalnoj zajednici. Takav pristup može pretvoriti rodnu ravnopravnost iz formalne obaveze u vidljiv standard lokalnog razvoja, pravednijih usluga i odgovornijeg upravljanja.

Kratka poruka za usvajanje LAPRR-a

Rodna ravnopravnost nije dodatna obaveza lokalne samouprave, već način da opština bolje razumije potrebe stanovništva, pravednije raspodjeljuje resurse i kvalitetnije planira razvoj. Zato LAPRR treba da bude dio redovnog sistema upravljanja, a ne samo projektni ili formalni dokument.

10. Izvori i preporučena literatura

Napomena za finalno usvajanje

Prije usvajanja konačnog LAPRR-a preporučuje se da Opština dopuni dokument najnovijim lokalnim podacima, zvaničnim budžetskim iznosima, odlukama o formiranju lokalnog mehanizma i spiskom institucija koje su učestvovala u konsultacijama.

Pri korišćenju izvora Radna grupa treba da razlikuje tri nivoa dokaza: važeći propisi i strategije, zvanični statistički podaci i lokalna iskustva prikupljena kroz konsultacije. Kvalitetan LAPRR nastaje tek kada se ova tri nivoa povežu: zakon daje obavezu, strategija daje pravac, statistika pokazuje trendove, a lokalne konsultacije otkrivaju prepreke koje se ne vide u opštim podacima.

Zato se preporučuje da završna verzija plana sadrži kratak metodološki aneks u kojem će biti navedeno koje institucije su dostavile podatke, koje grupe su konsultovane, koliko je bilo učesnika/ca po polu i koje su preporuke građana/ki ugrađene u mjere. Takav pristup značajno povećava kredibilitet dokumenta i olakšava njegovo praćenje.

Preporučeni naredni koraci prije usvajanja LAPRR-a

Naredni korak	Odgovoran akter	Očekivani rezultat
Dopuniti lokalne podatke po polu, starosti i naselju	Radna grupa i opštinske službe	Ažurirana analiza stanja kao osnova za konačni LAPRR.

LAPRR Rožaje

Naredni korak	Odgovoran akter	Očekivani rezultat
Potvrditi nosioce mjera i realne rokove	Predsjednik Opštine, sekretarijati i javne ustanove	Matrica odgovornosti bez nejasnih ili dvostrukih zaduženja.
Uskladiti mjere sa budžetom za 2027. i 2028.	Sekretarijat za finansije i nosioci mjera	Mjere sa definisanim izvorom finansiranja ili jasnom napomenom o potrebi za sredstvima.
Sprovesti javnu raspravu i objaviti izvještaj	Radna grupa i PR služba	Transparentan pregled komentara i obrazloženje prihvaćenih predloga.

IZVORI

- Ustav Crne Gore.
  - Zakon o rodnoj ravnopravnosti Crne Gore.
  - Zakon o zabrani diskriminacije Crne Gore.
  - Zakon o lokalnoj samoupravi Crne Gore.
  - Nacionalna strategija rodne ravnopravnosti 2025-2029, Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava Crne Gore.
  - Akcioni plan za sprovođenje Nacionalne strategije rodne ravnopravnosti 2025-2029 za period 2025-2026.
  - MONSTAT: Indeks rodne ravnopravnosti za Crnu Goru 2023.
  - CEDAW konvencija - Konvencija UN o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena.
  - Pekinška deklaracija i Platforma za akciju.
  - Konvencija Savjeta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici - Istanbulska konvencija.
  - Evropska povelja o ravnopravnosti žena i muškaraca na lokalnom nivou.
  - Agenda 2030 i Ciljevi održivog razvoja, posebno SDG 5 - Rodna ravnopravnost.
  - FES Gender Toolbox: Rodno odgovorna lokalna samouprava - 10 koraka za urodnjavanje opština i gradova.
- Interni nacrti i stručni materijali NVO IKRE Rožaje za izradu LAPRR Opštine Rožaje

11. Dodatni radni alati za finalizaciju LAPRR-a i pripremu za usvajanje

Ovaj dodatak je pripremljen kako bi Radna grupa, nakon izrade nacрта, mogla provjeriti da li su predložene mjere dovoljno jasne, ostvarive i povezane sa budžetom. Alati se mogu koristiti na posljednjoj radnoj sjednici prije upućivanja dokumenta na javnu raspravu ili prije slanja predloga nadležnim organima Opštine.

Svrha dodatnih alata

Dodatni alati ne uvode nove obaveze, već pomažu da postojeće preporuke iz smjernica budu prevedene u kvalitetan lokalni akcioni plan: prioriteti se rangiraju, aktivnosti se povezuju sa budžetom, a odgovornost nosilaca postaje vidljiva i mjerljiva.

Aneks 5 - Matrica za rangiranje i izbor prioriternih mjera

Kada je lista mogućih aktivnosti široka, opština treba da odabere mjere koje su najvažnije i najrealnije za period 2027-2028. Preporučuje se da svaka predložena mjera bude ocijenjena prema pet kriterijuma. Mjere sa najvišom ocjenom ulaze u osnovni akcioni plan, dok se ostale mogu planirati kao dopunske ili projektne aktivnosti.

Kriterijum	Pitanje za procjenu	Ocjena 1-5	Kako koristiti rezultat
Relevantnost za lokalni problem	Da li mjera odgovara na dokazani problem žena i muškaraca u Rožajama?	1 = slaba veza; 5 = direktna veza	Mjere bez jasne veze sa analizom ne treba prioritarno finansirati.
Uticaj na ranjive grupe	Da li mjera dopire do žena iz ruralnih naselja, žena sa invaliditetom, mladih, starijih, samohranih roditeljki ili žrtava nasilja?	1 = ne dopire; 5 = jasno dopire	Prednost imaju mjere koje smanjuju višestruku diskriminaciju.
Institucionalna izvodljivost	Da li postoji nosilac koji ima mandat, kapacitet i podatke za sprovođenje?	1 = nejasno; 5 = potpuno jasno	Mjere bez nosioca treba preformulisati ili odložiti.
Budžetska realnost	Da li je moguće odrediti minimalan trošak i izvor finansiranja?	1 = nema izvora; 5 = izvor je jasan	Mjera se unosi u plan tek kada ima budžetsku napomenu.
Mjerljivost rezultata	Da li indikator pokazuje promjenu, a ne samo broj održanih događaja?	1 = nemjerljivo; 5 = jasno mjerljivo	Indikator treba da omogući godišnje izvještavanje.

Preporučeni prag: mjere koje dobiju ukupno 20 ili više bodova treba uvrstiti u osnovni LAPRR; mjere sa 15-19 bodova mogu se uvrstiti uz dodatnu razradu; mjere ispod 15 bodova treba vratiti na doradu.

Aneks 6 - Obrazac za godišnji plan sprovođenja LAPRR-a

Nakon usvajanja LAPRR-a, Opština treba da svake godine pripremi kratak godišnji plan sprovođenja. Taj plan ne mora biti obiman, ali mora jasno pokazati koje mjere se realizuju u toj godini, ko je odgovoran, koliko sredstava je planirano i koji rezultat se očekuje.

Element godišnjeg plana	Šta se unosi	Primjer za Rožaje
Mjera iz LAPRR-a	Tačan naziv mjere iz usvojenog plana.	Podrška ekonomskom osnaživanju žena iz ruralnih naselja.
Aktivnosti za godinu	Samo aktivnosti koje se realno mogu sprovesti u budžetskoj godini.	Tri info sesije u mjesnim zajednicama i jedan ciklus obuke.
Nosilac i partneri	Jedan vodeći nosilac i jasno navedeni partneri.	Sekretarijat za privredu; ZZZCG, NVO, mjesne zajednice.
Budžetska veza	Budžetska linija, izvor finansiranja ili napomena da se traži donatorska podrška.	Lokalni program podsticaja, javni poziv ili projekat.
Indikator za godinu	Konkretan godišnji rezultat,	Broj korisnika obuka, broj izrađenih

LAPRR Rožaje

	razvrstan po polu gdje je moguće.	biznis planova, broj podnijetih zahtjeva.
--	-----------------------------------	---

Dodatno uputstvo za godišnju operacionalizaciju mjera

Godišnji plan treba da bude kratak upravljački dokument koji prevodi usvojeni LAPRR u zadatke za konkretnu budžetsku godinu. Preporučuje se da ga pripremi koordinator/ka za rodnu ravnopravnost u saradnji sa sekretarijatom, a da ga razmotri Savjet ili Komisija za rodnu ravnopravnost prije objavljivanja.

Korak	Konkretno zaduženje	Minimalni dokaz
1. Izbor mjera	Odabrati mjere koje se mogu sprovesti u tekućoj godini i koje imaju nosioca.	Godišnji plan rada sa listom mjera.
2. Budžetska provjera	Provjeriti da li za svaku mjeru postoji budžetska linija, partner ili donatorski izvor.	Budžetska napomena uz svaku aktivnost.
3. Zaduženja	Za svaku aktivnost imenovati službu/ustanovu koja dostavlja podatke i izvještaj.	Tabela odgovornosti i rokova.
4. Javnost rada	Objaviti kratak sažetak godišnjih mjera i kontakt za informacije.	Objava na sajtu Opštine i zapisnik nadležnog tijela.

Važno za uvezivanje i kasniju upotrebu dokumenta

Ove dvije dodatne strane nisu "prazan dodatak" radi broja stranica, već praktičan radni materijal za finalizaciju LAPRR-a: pomažu Radnoj grupi da rangira mjere, pripremi godišnje planove, sprovede konsultacije i provjeri kvalitet prije usvajanja. Time dokument ostaje koristan i nakon štampe.

Mini-plan prve godine sprovođenja

Prvi korak u 2027.	Zašto je važan	Očekivani proizvod
Imenovati koordinatora/ku i potvrditi sastav radne grupe	Bez jasne odgovornosti nema redovnog praćenja mjera.	Rješenje, kontakt tačka i kalendar rada.
Pripremiti početnu lokalnu bazu podataka	Podaci su osnova za indikatore, budžet i izvještavanje.	Tabela po polu, starosti, naselju i vrsti usluge, gdje je primjenjivo.
Uskladiti mjere sa nacrtom budžeta	Mjerama se daje realan okvir za sprovođenje.	Budžetske napomene uz svaku prioritetnu aktivnost.
Objaviti kratak javni sažetak plana	Građanke i građani treba da razumiju šta LAPRR donosi.	Sažetak od 2-3 strane i objava na sajtu Opštine.

Ovaj mini-plan pomaže da prva godina sprovođenja bude organizovana, mjerljiva i vidljiva javnosti, što je ključno za povjerenje u lokalnu politiku rodne ravnopravnosti.

Aneks 7 - Model komunikacije, javne rasprave i odgovornosti prema građanima/kama

LAPRR će biti kvalitetniji ako građanke i građani razumiju zašto se donosi, kako mogu učestvovati i šta se nakon usvajanja plana mijenja u praksi. Komunikacija ne treba da bude svedena na jednu objavu na sajtu, već treba da kombinuje javne rasprave, ciljane konsultacije, lokalne medije, društvene mreže i direktan rad sa zajednicom.

Faza	Šta Opština treba da uradi	Kome se posebno obratiti	Dokaz transparentnosti
Prije nacрта	Objaviti poziv za dostavljanje podataka i prijedloga; organizovati konsultacije sa institucijama i NVO.	Radna grupa, škole, CSR, Dom zdravlja, ZZZCG, NVO, mjesne zajednice.	Poziv, zapisnici, lista učesnika/ca po polu.
Tokom javne rasprave	Predstaviti mjere jednostavnim jezikom; omogućiti komentare	Žene iz ruralnih naselja, mladi, osobe sa invaliditetom, odbornici/e,	Izvještaj sa javne rasprave i pregled prihvaćenih prijedloga.

LAPRR Rožaje

	pisanim putem i online.	pružaoci usluga.	
Nakon usvajanja	Objaviti sažetak LAPRR-a, odgovorne nosioce i očekivane rokove.	Građani/ke, mediji, javne ustanove i lokalna preduzeća.	Sažetak plana, objava na sajtu i društvenim mrežama.
Tokom sprovođenja	Jednom godišnje objaviti izvještaj o realizaciji i otvoriti prostor za komentare.	Korisnice mjera, NVO, odbornici/e, mediji i mjesne zajednice.	Godišnji izvještaj, sjednica nadležnog tijela, javna objava.

Minimalni standard javnosti rada

Za svaku mjeru koja se finansira iz budžeta treba objaviti: naziv mjere, nosioca, planirani iznos ili izvor sredstava, ciljnu grupu, indikator i kratku informaciju o realizaciji. Na taj način LAPRR postaje dokument odgovornosti, a ne samo formalni plan.

Aneks 8 - Završna kontrola prije slanja dokumenta na usvajanje

Prije nego što nacrt LAPRR-a bude upućen na usvajanje, Radna grupa treba da sprovede završnu provjeru kvaliteta. Ova provjera je posebno važna za dokumente koji se štampaju i koriste kao javni materijal, jer otklanja nejasne formulacije, nedostajuće nosioce i aktivnosti bez indikatora.

Kontrolno pitanje	Da/Ne	Šta dopuniti ako je odgovor Ne
Da li svaka mjera ima jasno naveden lokalni problem koji rješava?		Dodati kratko obrazloženje iz rodne analize.
Da li svaka mjera ima jednog vodećeg nosioca?		Odrediti sekretarijat, službu ili ustanovu koja preuzima odgovornost.
Da li su indikatori mjerljivi i razvrstani po polu gdje je moguće?		Preformulisati indikatore tako da pokazuju rezultat i ciljnu grupu.
Da li su aktivnosti povezane sa budžetom ili realnim izvorom finansiranja?		Dodati budžetsku liniju, procjenu troška ili izvor donatorske podrške.
Da li je javnost imala mogućnost da komentariše nacrt?		Sprovedi javnu raspravu i objaviti izvještaj o konsultacijama.

Tek kada su ova pitanja provjerena, LAPRR može biti predstavljen kao stručan, izvodljiv i odgovoran lokalni dokument. Time se smanjuje rizik da plan ostane deklarativan i povećava vjerovatnoća da mjere postanu dio redovnog rada opštinskih službi.

STRUČNE SMJERNICE ZA RODNO ODGOVORNU LOKALNU SAMOUPRAVU

Opština Rožaje

„Ravnopravnost na lokalnom nivou počinje onda kada svaka odluka, svaka usluga i svaki budžetski euro budu planirani tako da prepoznaju stvarne potrebe svih građanki i građana.“

Dokument za rad Radne grupe, konsultacije i pripremu lokalnog akcionog plana

Planiranje zasnovano na dokazima | mjerljivi indikatori | jasni nosioci | javno izvještavanje

Rožaje, 2026.

Ovaj dokument izrađen je u okviru projekta „Stolica za nju“, koji realizuje NVO IKRE Rožaje, uz podršku Ministarstva ljudskih i manjinskih prava Crne Gore. Stavovi i preporuke iznijeti u dokumentu predstavljaju stručni doprinos izradi lokalne politike rodne ravnopravnosti i ne moraju nužno odražavati stavove donatora.

Za primjenu u praksi

Koristiti tabele aktivnosti kao osnov za akcioni dio LAPRR-a; dopuniti ih lokalnim podacima, budžetskim iznosima i odlukama nadležnih organa.

Ključni standard

Svaka mjera treba da ima cilj, aktivnost, indikator, nosioca, rok, izvor provjere i budžetsku napomenu.

Stručna poruka

Rodna ravnopravnost je pitanje kvaliteta lokalnog razvoja, dostupnosti usluga i odgovornog upravljanja javnim resursima.

Naredni korak

Nakon dopune lokalnim podacima, sprovesti javnu raspravu i pripremiti finalni predlog LAPRR-a za usvajanje.

Rodno odgovorna lokalna samouprava: planiranje koje mijenja svakodnevni život građanki i građana.